

Nefret Söyleminin Medyada İnşası: Suriyeli Göçmenler Üzerinden Sözcü Gazetesi Örneği

The Construction of Hate Speech in The Media: The Case of Sözcü Newspaper Over Syrian Migrants

Mehmet Ali GÖNGEN¹

ÖZ: Bu çalışmanın amacı nefret söyleminin medyada nasıl inşa edildiğini açıklamaktır. Nefret söyleminin üretilmesi ve yaygınlaştırılmasında medya önemli bir araç konumundadır. Medya aracılığıyla üretilen her türlü ayrımcı ve dışlayıcı söylemsel pratikler bir yandan nefret söyleminin yaygınlaşmasına sebep olurken diğer yandan nefret söyleminin toplum içinde kanıksanmasına da neden olmaktadır. Nefret söylemi özellikle toplumsal, siyasal, ekonomik krizler döneminde daha çok tedavüle sokulurken hedef gösterilen grup bütün olumsuzlukların müsebbibi olarak kodlanmaktadır. Bu bağlamda bu çalışma bir nitel araştırma yaklaşımı olan söylem analizi yöntemi ile hazırlanmıştır. Veriler, 2021 yılından başlayarak Türkiye’de seyreden yüksek enflasyon ve döviz kuru döneminde Sözcü Gazetesinin Suriyeli göçmenlerle ilgili yaptığı internet üzerinden ulaşılabilen ekonomik içerikli haberlerden toplanmıştır. Sözcü gazetesinin iktidara muhalif bir gazete olması seçilmesinde etkili olmuştur. Çalışmanın özellikle ekonomik içerikli haberlerde nefret söyleminin nasıl kullanıldığını incelemesi bakımından özgün olduğu düşünülmektedir. Çalışmada, incelenen dönem itibarıyla, Sözcü Gazetesinin toplumda oluşan ekonomik kaygıları Suriyeli Göçmenlerin günlük ekonomik faaliyetleri üzerinden tahrik ettiği ve onları bu ekonomik durumun sorumlusu olarak gösterdiği görülmüştür. Sözcü Gazetesi bu haberlerde hedef kitleye karşı hikâyeler oluştururken, hikâyelerde referanslar ve saygın kaynaklara başvurarak haberlerini güçlendirmeye çalışmıştır. Ancak, zaman zaman haberin başlığı ile içeriğinde kullanılan referansların söylemleri örtüşmemiştir. Genellemelerin sıkça kullanıldığı haberlerde ekonomik durumun sebeplerine değinmeden Suriyeliler hedef gösterilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Nefret Söylemi, Eleştirel Söylem Analizi, Suriyeli Göçmenler, Medya, Sözcü Gazetesi

¹ Gaziantep University, Faculty of Communication, Department of Journalism e-mail: maligongen@hotmail.com ORCID: 0000-0003-2931-2967

Atf/Citation: Göngen, M.A. (2022). Nefret Söyleminin Medyada İnşası: Suriyeli Göçmenler Üzerinden Sözcü Gazetesi Örneği. Intermedia International e-Journal, 9(17) 341-356. doi: 10.56133/intermedia.1170746.

Extended Abstract: Although there is no agreed-upon definition, it is possible to define hate speech as any kind of derogatory, otherizing or sarcastic rhetoric that targets a group or person because of the group to which they belong. The reason for this derogatory, otherizing or sarcastic rhetoric could be one or more of the elements that make up the identity of the interlocutor(s), such as ethnic, religious, color, cultural, lifestyle, gender, physical/mental disability, or sexual orientation. Undoubtedly, one of the most important reasons why there is no consensus on the definition of hate speech is its relationship with freedom of expression. As a matter of fact, freedom of expression and hate speech are considered as phenomena that limit each other's space. The acceptance of freedom of expression as the basis of contemporary democracy, the potential of restrictions on freedom of expression to damage democratic values, feed concerns and discussions on this issue. On the other hand, the fact that people with different identities are more intertwined or in contact with each other both physically and thanks to communication technologies in a globalized world threatens intercommunal peace in the context of hate speech.

Due to the fact that hate speech threatens international and national peace, it has been defined as a crime in international human rights documents and state parties have been asked to take measures in this regard. The Committee of Ministers of the Council of Europe recommendation No. 97 (20), the United Nations Strategy and Action Plan on Hate Speech, and the assessments of the Organization for Security and Cooperation in Europe on the subject are the first documents that come to mind in this regard. The European Court of Human Rights has also ruled that hate speech should not be considered within the scope of freedom of expression in its case-law decisions on the subject. The indispensability of freedom of expression in terms of democracy and, mainly, the necessity of protecting sovereign opinion, sovereign morality, dissenting opinion in the face of the majority, different lifestyles and the minority, as well as the fact that hate speech targets those who are different in society, minorities, and others, constitute the main basis of these decisions.

The aim of this study is to reveal how hate speech is produced in the press through economic news during times of economic crisis. It is known that hate speech is a phenomenon that is more often produced during times of war, conflict, economic crisis. During these crisis periods, the targeted group is presented as the opponent of all negativity and is pointed as a target. Based on the fact that hate speech is reproduced in the media during times of economic, political and social crisis, the research focuses on how hate speech directed at Syrian immigrants is constructed in the media during times of crisis. In this context, at a time when the deterioration of economic indicators in Turkey is widely felt in society, the economic news of the newspaper Sözcü about Syrian migrants was based on. In fact, every news story is not independent of the point of view, ideas, approach to the news of the person or the media body that produces that news. The fact that the newspaper is anti-government and criticizes the government's policies is covered by freedom of expression, according to contemporary legal norms. However, the point here is that the news contains hate speech directed at Syrian migrants, rather than criticism of the government, and they are held responsible for the economic crisis. The study reveals the difference between criticism of government and hate speech in this context. While analyzing the news, Van Dijk's critical discourse analysis was applied. According to Dijk, critical discourse analysis is a method of analysis that addresses social problems, exposes the discursive features of power relations, sees discourse as a historical and ideological mechanism, tries to explain the connection between society and the text on an interpretive axis, and focuses on the relationship between power and discourse. Not being limited to the text when analyzing news, including both the production processes of the news and how it can be understood by the reader in the analysis process, and the emphasis on the context of the news was effective in choosing this method.

The findings reached as a result of the study are as follows: It has been confirmed in this study that hate speech is a phenomenon produced during crisis periods, primarily in selected news of the newspaper. Syrian migrants have been blamed for the deterioration of economic indicators and have been targeted as a group that has taken away the jobs and bread of the Turkish people. Secondly, the newspaper contextually tries to decry migrants as "invaders" by referring to a historical problem between Syria and Turkey, like the case of Hatay, and seeks to provoke social sentiment. Thirdly, as is often the case with hate speech, it has been observed that the Sözcü newspaper often generalizes about Syrians in its selected news stories. It has been found that the language of news is shaped by "we/them". Syrians are coded as a parasitic group that does not keep up with social life, disrupts order, lives without work. The rhetoric of the news language in selected news stories is built on the phenomenon of a constant threat. Finally, the fact that Syrian migrants are held responsible for the economic crisis, that derogatory and otherizing discourses are used against Syrian migrants, and that there is no direct criticism of the government's Syrian policy or economic policy, proves the difference between hate speech and criticism of the government. In other words, while the phenomenon of migration is a consequence, the newspaper positions migrants as a cause by using a derogatory, generalizing and otherizing discourse with a method that is often used in hate speech.

Key Words: *Hate Speech, Critical Discourse Analysis, Syrian Migrants, Media, Sözcü Newspaper*

GİRİŞ

Toplumsal barışı tehdit eden nefret söylemi yeni sayılabilecek bir kavram olmasına karşın birçok boyutu olan bir olgudur. Bu çalışmanın amacı nefret söyleminin medyada inşasına ışık tutmaktır. Nefret söyleminin medya aracılığıyla üretilmesi ve yaygınlaştırılması Sözcü Gazetesi örnek alınarak incelenmiş, gazetenin Suriyeli göçmenlere yönelik konuya ışık tutabilecek ekonomik alanla ilgili haberleri söylem analizi yöntemiyle ele alınmıştır. Nefret söyleminin özellikle kriz dönemlerinde medya tarafından daha sık başvurulduğu literatürde sıkça işlenen bir konudur. Bilindiği gibi 2021 yılını Türkiye yüksek enflasyon ve döviz kurlarında meydana gelen ani artışlarla geçirdi. Bu nedenle bu dönemde Suriyeli mültecileri konu alan ekonomi ile ilgili haberler çalışmanın analiz verilerini oluşturdu. Çalışmanın özellikle ekonomik kriz zamanlarında nefret söyleminin hedef gruplar üzerinden nasıl işlendiğini göstermesi bakımından literatüre katkı sunacağı düşünülmektedir.

Çalışmanın başka bir amacı ise nefret söylemi ile iktidar eleştirisi arasındaki ayırma dikkat çekmektir. Demokratik liberal rejimlerde basın en önemli görevi halk adına iktidarı denetlemektir. Bu görevi hakkıyla ifa edebilmesi için çağdaş hukuk, basına çok geniş bir ifade özgürlüğü alanı sunmaktadır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin (AİHM) söz konusu iktidar olduğunda eleştiri sınırının olabildiğince geniş tutulması gerektiğine dair sayısız içtihat kararı vardır. Seçilen örneklerde söylem analizi yöntemiyle bu haberlerin neden iktidar eleştirisinden ziyade nefret söylemi olarak değerlendirilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Çalışma, öncelikle Suriyelilerin neden mülteci konumuna düştüğüne dair kısa bir hatırlatma yapmaktadır. Bunun yapılmasının sebebi politik eleştiri ile sürecin kurbanları olan Suriyeli mültecilere yönelik nefret söyleminin ayırt edilmesi konusuna katkı sunacağına düşünülmüştür. İkinci olarak nefret söyleminin hukuki boyutu ele alınmış, sonra nefret söyleminin medyada nasıl inşa edildiğine değinilmiştir. Son olarak sözcü gazetesinin Suriyeli göçmenleri konu aldığı ekonomi içerikli haberleri söylem analizine tabi tutulmuştur.

1. Suriyeli Göçmenler Meselesi

2010 yılının Aralık ayında Tunus'ta başlayan halk isyanları kısa sürede bütün Ortadoğu coğrafyasını etkisi altına aldı. Daha sonra literatürü "Arap Baharı" olarak geçen isyanlar silsilesi kısa sürede Tunus'ta 24 yıldır ülkeyi yöneten Zeynel Abidin Bin Ali, Mısır'da 40 yıldır iktidarda olan Hüsnü Mübarek, Libya'da 40 yılı aşkın süredir iktidarda bulunan Muammer Kaddafi'nin devrilmesi ile son buldu. İsyân 2011 yılının Mart ayında Suriye'yi etkisi altına aldıktan kısa bir süre sonra etnik ve mezhepsel iç savaşa dönüştü. Esad rejimi göstericilere karşı katliam boyutuna varan müdahaleler yaptı. Başta Türkiye olmak üzere Arap Birliği, Batı dünyası diplomasi yolu ile Esad'ı defalarca uyarmasına rağmen Esad'ın tutumunda herhangi bir değişiklik olmadı (Miş, 2011, s.276-277).

2011 yılının Mart ayında Suriye'yi etkisi altına alan Arap Baharı kısa sürede etnik ve mezhepsel bir hüviyet kazanması, Esad rejiminin göstericileri karşı orantısız şiddeti, cihadist örgütlerin sahadaki hâkimiyet mücadelesi ve artan faaliyetleri Batı koalisyonunu harekete geçirdi. Bunun karşısında İran tarihsel müttefiki Esad ve rejimini korumak için, Türkiye sınırına kadar dayanan tehdidi bertaraf etmek için Suriye'de faaliyet göstermeye başladı. Rusya'nın da Esad rejimi lehine sürece dahil ile beraber Suriye bölgesel ve küresel güçlerin ve zaman zaman onlar adına vekâlet savaşı yürüten onlarca örgütün güç mücadelesi alanına dönüştü (Canyurt, 2018). Suriyeli mültecilerin ülkelerini terk etme sürecini kısaca bu şekilde özetlemek mümkündür. Çok fazla tarafın olduğu bir savaşın kurbanları olarak komşu ülkelere kitleler halinde göç etmeye başladılar.

Mülteci konumuna düşen milyonlarca Suriyeliden büyük bir kısmı Türkiye'ye sığınmak zorunda kalmıştır. Kasım 2021 itibarıyla 3 Milyon 738 bin Suriyeli sığınmacı Türkiye'dedir. Bunların yaklaşık %70'i kadın ve çocuklardan oluşmaktadır. İstanbul 536 bin Suriyeli sığınmacıya ev sahipliği yaparken, onu 460 binle Gaziantep, 438 binle Hatay, 426 binle Şanlıurfa takip etmektedir (Mülteciler Derneği, 2021).

Türkiye'de Suriyeli sığınmacılara sağlanan nakdi yardım Sosyal Uyum Yardımı adı altında yapılmakta ve AB tarafından finanse edilmektedir. Yapılan yardım 155 Türk Lirası olup 15-59 yaş arası kimsesi olmayan kadınlar, kimsesi olmayıp tek başına yaşayan 60 yaş üzeri yaşlılar, 18 yaş altı ve en az bir çocuğu olan yalnız anne ve yalnız babalar, %40 engelli kişiler ve dörtten fazla çocuğu olan aileler gibi kriterlere bağlanmıştır (Mülteciler Derneği, 2021).

Diğer yandan, Suriye İnsan Hakları Gözlemevi'ne (SOHR) göre, Suriye'de başlayan iç savaştan bu güne kadar 5,6 milyon Suriyeli ülkesini terk etmek zorunda kalmıştır. Bunun yaklaşık 3.7 milyonu Türkiye'de olmak üzere geri kalan komşu ülkelere sığınmıştır. Sığınmacı durumundaki kişilerin en az 1 milyonu çocuklardan oluşmaktadır. Suriye İnsan Hakları Gözlemevi'nin raporlarına göre, 600 binden fazla kişi hayatını kaybetmiştir. (Domazeti, 2020, s.2). 6,7 Milyon kişi ülke içindeki çeşitli kamplarda yaşamak zorunda kalmıştır. 100 bine yakın kişi bu süreçte cezaevlerinde uygulanan işkence sonucu hayatını kaybetmiştir. Cezaevlerinde bulunan 200 bin kişiden haber alınmamaktadır (Domazeti, 2020, s.3). Savaş başlamadan önce 22 milyon nüfusa sahip ülkede, yukarıdaki rakamlar alt alta toplandığında geriye kalan harabe bir ülkedir. Suriyeli mülteciler böyle ülkeden ve böyle bir savaş ortamından kaçan insanlardır.

1.1. Hukuki Boyut

Temel bir insan hakkı olarak sığınma hakkı Evrensel İnsan Hakları Beyannamesinde yer almaktadır. Beyannamenin 14. maddesine göre, "herkesin zulüm altında başka ülkelere sığınma ve sığınma olanaklarından yararlanma hakkı vardır". 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesine göre mülteci, "ırkı, dini tabiiyeti, belirli bir sosyal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri nedeniyle zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yahut tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden mutaden ikamet ettiği ülke dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen şahıs" olarak tanımlanmıştır (BM Mülteciler Yüksek Komiserliği Türkiye Temsilcisi, 2021).

Türkiye bu hakkı coğrafi sınırlama olarak kabul etmiş ve bunu Avrupa ülkeleri ile sınırlamıştır. Türkiye'nin bu maddeye coğrafi şerh koyması sonucu her ne kadar uluslararası hukuk bakımından bir yükümlüğü olmasa da aslında sözleşme bunu yeryüzünde bütün insanlar için öngörmüştür. İç hukuka bakıldığında 1994 tarihli iltica ve sığınma yönetmeliği mülteci ve sığınmacıyı ayrı ayrı tanımlamış, Mülteci için yine Avrupa'dan gelenlerle sınırlı tutmuş ancak sığınmacı için böyle bir sınırlama getirmemiştir (Poyraz, 2012, s.64).

Türkiye'de 2013 yılında kabul edilen ve 2014 yılında yürürlüğe giren "Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu" (YUKK) kapsamında mülteciler ve sığınmacılara daha geniş haklar tanınmıştır. Buna göre, mültecilerin sağlık, eğitim ve sosyal hizmetlere erişimi kolaylaştırılmış, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM) adında bir kurum ihdas edilmiştir. Bu yeni kanunla bir önceki yasada belirtilen "Avrupa'dan gelen" terimi yerine "Avrupa Konseyi üyesi ülkeler" ve "Cumhurbaşkanlığına belirlenecek diğer ülkeler" şeklinde kapsam genişletilmiştir (Heinrich Böll Stiftung, 2019, s.9). Aynı kanununun 63. maddesi bazı kişilere ikinci bir koruma da sağlamaktadır. İlgili maddede "bu kişiler ülkelerine döndüğünde ölüm cezasına veya işkenceye ya da insanlık dışı muameleye maruz kalma ihtimali olanlar ya da uluslararası veya ülke genelinde süregelen şiddet hareketleri sebebiyle şahsına yönelik ciddi tehdit altında olanlara menşe ülke veya öncesinde ikamet ettiği ülkenin korumasından yararlanamayan veya yararlanmak istemeyen yabancı kişiler veya vatansız kişilere de ikamet izni" verilebilmektedir.

2. Söylem, Nefret Söylemi ve Nefret Söyleminin Medyada İnşası

Söylemi bir meta eylemi olarak tanımlayan Sözen'e (2017,s.18) göre, "söylem ideoloji, bilgi, diyalog, anlatım, müzakere güç ve gücün mübadelesiyle eyleme dönüşen dil pratikleridir". Punc'a (2005,s.146) göre, söylem konuşma ve sohbete dair tüm iletişim biçimlerini kapsamakla birlikte bununla sınırlı değildir. Günlük hayat içerisinde dünyayı anlamlandırma ve ona tepki verme biçimlerini de içerir. Foucault (1987,s.23) ise söylemi iktidarla ilişkilendirir ve ona göre söylem olmadan iktidarın oluşturulmasına imkân yoktur. İktidar ve ideolojini söylem aracılığıyla inşa edildiğini belirten Dijk'e göre de söylem iktidardan ayrı düşünülemez (1983, akt.Toruk ve Sine, 2012, s.358). Gee'ye (1999, s.38) göre, dil onu çevreleyen sosyal dünya ve sosyal dünyanın ideolojileri tarafından sarmalandığı için nerede ve ne zaman kullanıldığından bağımsız olarak siyasal bir içeriğe sahiptir. Bu bakımdan dili ideolojiden bağımsız düşünmek mümkün değildir. İdeolojiler haber dilini biçimlendirir ve habere konu olgu ile ilgili kendine özgü gerçekliğin üretilmesinde medyaya yön verir. "Söz konusu ideolojiye ilişkin değerler bazen doğrudan bazen dolaylı olarak" örtük bir şekilde okuyucuya veya izleyiciye aktarılır. Böylece topluma nasıl düşünmesi gerektiğini salık verir. Bulut ve Yaylagül'ün (2004, s.124) ifade ettiği gibi haberde açığa çıkan söylem bir üretim süreci sonucunda oluşmakta ve egemen ideolojinin kendisini sürekli yeniden üretmesine katkı sunmaktadır. Bu üretim sürecinde haberi yapan kişinin ve çalıştığı kurumun ideolojik tutumu, haberin inşa sürecinde belirleyici olduğu için haberin ideolojik bir inşa sürecinden geçtiğini söylemek mümkündür. Haber metinlerindeki kelimelerin seçimleri

dahi egemen ideolojiyi yansıtır ve çoğunluğun rıza göstermesi için işlevsel bir görev görür. Mesajlar açık olabildiği gibi gizli, örtük de olabilir. Bu yönüyle, haberin içerisinde satır aralarına gizlenmiş örtük mesajları okumak, aynı zamanda egemen ideolojinin, ahlakın pratiklerine ulaşmanın da bir yoludur. Palmer'in (2008,s.302) ifadesiyle bir metnin söylemediği, gizlediği veya söyleyemediği kısımları da okuyabilmek için metnin ötesine geçmek gereklidir.

Nefret söylemi ile ilgili birçok tanım yapılmaktadır. Parekh (2006, s.214), Nefret söylemini "belirli bir özellik veya özellikler bütünü nedeniyle farklılaşan bir gruba karşı düşmanlığın dile getirilmesi, savunulması, teşvik edilmesi veya kışkırtılması" olarak tanımlar. Nefret söylemi yeni bir kavram olmasına karşın hakkında hatırı sayılır bir müktesebatın olduğu söylenebilir. Avrupa Konseyi Bakanlar Kurulu'nun 97(20) sayılı kararında nefret söylemi 1. Irkçılık, 2. yabancı düşmanlığı, 3. azınlıklara, 4. göçmenlere ve göçmen kökenli kişilere yönelik her türlü saldırgan ve ayırıcı ifadeler olarak tanımlanmıştır (Council of Europe Committee of Minister, 1997, s.107). Mayıs 2019 yılında Birleşmiş Milletler, "Birleşmiş Milletler Strateji ve Nefret Söylemine İlişkin Eylem Planında" yukarıdaki kategoriye ek olarak cinsiyet ve kimliğe yönelik söylemleri de bu çerçevede değerlendirmiştir.

AGİT (Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı), nefret suçunu tanımladığı belgesinde çerçeveyi biraz daha genişletmiştir (Göngen, 2022, s.111). Buna göre yeni olarak zihinsel ve fiziksel engellilik de eklenmiş ayrıca kişi veya gruplara karşı bu saikle işlenen suçlarda "gerçek veya hissedilen" veya "gerçek veya öyle algılanan" denilerek doğru olup olmadığına bakılmaksızın failin duygu haline, algısına hangi güdü ile yaptığına vurgu yapılmıştır. Bu tanımlama bu bakımdan çerçeveyi genişlettiği gibi nefret suçunun kökeni olarak "ötekine" karşı nefret motivasyonunu nefret suçunun merkezine almıştır. AGİT'in bu tanımında diğer bir yenilik, Birleşmiş Milletlerin "cinsiyet" olarak çerçevedeki ayırıcılığı, daha da öteye götürerek "cinsel yönelim" olarak kapsamı genişletmesidir (Göngen, 2022).

Burton'a göre, medya, bireylerin dünya görüşünü ve bakış açılarını şekillendiren bir güç olarak fikirlerinin oluşmasını sağlayan esas kaynaklardan biridir (Burton, 2008, s.14). Medya, ötekileştiren söylemleri ön yargıları beslemekte ve bunların yaygınlaştırılmasına zemin hazırlamaktadır. Dirini (2010, s.56) dilin kullanılmasında seçilen sözcüklerin, olayların verilmiş biçiminin haber veya analizlerde kullanılan başlıkların ve fotoğrafların nefret söylemi inşasında önemli rol oynadığına dikkat çekmektedir. Burada medya aracılığıyla oluşturulan "biz" kavramının bir çerçeve olarak sunulması ve onun dışında kalan her kimliğin "öteki" olarak konumlandırılması sürecinden söz edilebilir. "Öteki" doğal olarak egemen konumundaki öznenin kendi varlık sahasını belirlerken, kendi dışındakilerini de bir zemine oturtmakta ve dışarıdakilerin nasıl değerlendirilmesi gerektiğini de salık vermektedir. Bauman'ın çok çarpıcı bir şekilde ifade ettiği gibi "biz sahip bulunanların yani 'varların' öteki ise bizim sahip olduklarımıza sahip olmayanların/olmaması gerekenlerin yani "yokların" mekânıdır (Bauman, 2017, s.54).

Medya nefret söylemine sadece aracılık etmez aynı zamanda onun kanıksamasında da önemli bir rol oynar. Burada Garbner'in "acımasız dünya sendromu" kavramına başvurursak, Garbner'e göre (2013, s.467), seyirciler televizyonda şiddet içerikli bir program seyrettiğinde doğrudan şiddete meyilli olmazlar. Burada yaşanan şey onların duygu dünyasında korkunun artması ve otoriter devleti destekleyen güvensizlik algısının pekişmesi olur. Sonunda oluşan bu paranoya halinin güçlenmesi ve kanıksanmasıdır. Benzer şekilde tv programlarının, insanların paranoyalarını güçlendirdiği ve normalleştirdiği tespiti medyada nefret söyleminin yayılması ve kanıksamasında da geçerli olabilmektedir.

Hrant Dink Vakfı tarafından 2009 yılından beri yürütülen "Medyada nefret söyleminin izlenmesi" çalışmalarına göre medyada nefret söylemi dört kategoriye ayrılmaktadır. İlk olarak, bir olaydan hareketle bir gruba yönelik olumsuz genellemeler, çarpıtmalar ve abartmalar, abartma/yükleme/çarpıtma olarak tanımlanmıştır. İkinci olarak, bir topluluğa yönelik olarak direkt küfür ve hakaret barındıran ifadeler küfür/hakaret ve aşağılanma başlığı altında toplanmıştır. Üçüncü olarak, bir grup veya topluluk ile ilgili olarak doğrudan düşmanca ve savaşı andıran sözler düşmanlık ve savaş söylemi olarak değerlendirilmiş ve son olarak bir kimlik öğesini nefret ve aşağılama gereksesi yapıldığı söylemler simgeleştirme kavramı altında kategorileştirilmiştir (Hrant Dink Vakfı, 2022).

Nefret söyleminin medyada inşası ile ilgili Kanada İnsan Hakları Mahkemesi'nin oluşturduğu liste kapsayıcılık açısından iyi bir çerçeve oluşturmaktadır. Buna göre, medyada nefret söyleminin inşasında şu yollardan biri veya birkaçı izlenir (Binark, 2010, s.15-16); Medyada hedef olarak gösterilen topluluk ciddi bir tehdit olarak gös-

terilir. Hedef kitleye karşı bir hikaye oluşturulur ve bu hikayede referanslar ve saygın kaynaklara başvurularak genellemeler yapılır. Hedef grup toplumdaki sorunların nedeni olarak gösterilir. Hedef olarak gösterilen topluluğun doğası gereği şiddete yatkın olduğu belirtilir. Hedef grubun sorumluluklarını yerine getirmede yeterli özelliklerinden yoksun olduğu vurgulanır. Bu insanların toplumdan soyutlanması ile ancak toplumun zarardan kurtulabileceği işlenir. Hedef gruba karşı sürekli aşağılayıcı bir dil kullanılır, kıyaslama yoluyla hayvanlar, haşaratlar gibi zararlı maddelerle ilişkilendirilir. Ayrıca hedef topluluğun geçmişte yaşadığı varsa trajedilere alaycı bir dille yaklaşılar ve son olarak bu gruba karşı zaman zaman şiddet çağrısı yapılabilir.

2.1. Medya'nın Denetim Görevi

Genel olarak liberal düşünce havuzundan beslenen ifade ve basın özgürlüğü kavramı halkı bilgilendirmek adına medyaya önemli bir görev biçmiştir. Buna göre iktidarın vatandaşa hesap verme sorumluluğu ile halkın bilme hakkı beraber ele alınmış ve denetleme işi basına verilmiştir. Basına "Bekçi Köpeği" denmesinin nedeni budur. Basın, iktidar karşısında tıpkı bir bekçi köpeği hassasiyeti ile denetim görevini yapacak, halkı bilgilendirecektir. 1762 yılında Rousseau'nun "Toplumsal Sözleşme"si yönetimlerin denetlenmesinin doğal bir hak olduğuna işaret ederken, Amerikan Halklar bildirgesinin fikir babası olan James Medison "halkın bilgi sahibi olmadığı bir yönetimin bir komedinin ya da trajedinin belki de ikisinin önsüzü olduğuna" (Keane, 1992, s.56) dikkat çekmektedir. Benzer şekilde Rights of Man bildirisini ülkesinde yayınlayan Thomas Paine ülkesi İngiltere'de vatana ihanetle suçlanınca onu savunma görevini üstlenen Thomas Erskine, iktidarın meşruiyetini bireylerin özgürce konuşma ve fikirlerini savunma özgürlüğüne bağlamış ve tarihe şu notu düşmüştür; "Parlamento erkinin meşruiyeti vatandaşlarının özgür bir şekilde konuşma ve fikrini savunma hakkıyla sınırlıdır" (Dahl, 2001, s.16).

Demokratik rejimlerin en önemli özelliklerinden bir tanesi olan, 'vatandaşların eleştiri hakkını kullanma' olgusunun bir aracı olan basın, bu yönüyle demokrasinin sağlıklı bir şekilde işlemesine hayati bir katkı sunmaktadır. Liberal demokrasilerde yasama, yürütme ve yargıdan sonra dördüncü güç olarak kabul edilen basına denetim rolü verilmiştir. Yine temsili demokrasilerde halkın iktidarı değiştirme yetkisi periyodik aralıklarla yapılan seçimlerle mümkündür. Ancak bu arada kalan sürede iktidarın icraatlarını halk adına denetleyen, sorgulayan, halkı bilgilendiren bir aygıt olarak basın, halkın doğrudan yönetimde söz sahibi olmasının en önemli yoludur. Diğer yandan demokratik bir rejimde iktidarın meşruiyetinin sağlayan en önemli olgu muhalefettir. Muhalefetin olmadığı herhangi bir rejimde demokrasiden söz edilemez. Bu nedendir ki liberal demokrasilerde ifade ve basın özgürlüğüne "kavşak özgürlük" denmiştir (Gomian & Harris, 1998, s.57). Çünkü ifade ve basının olmadığı bir rejimde muhalefet özgürlüğünden bahsedilemeyeceği gibi, çok partili sistemden, sivil toplumdan, düşünce özgürlüğünden, gösteri ve yürüyüş hakkından, haber alma ve yayma özgürlüğünden söz edilemez. Basın özgürlüğünün demokratik bir rejimde bu olmazsa olmaz rolünden dolayıdır ki bütün çağdaş insan hakları belgelerinde kendine yer bulmuştur. 1776 tarihli Virginia Haklar Bildirisi, 1789 İnsan ve Vatandaş Hakları bildirisi, 1948 Tarihli Evrensel Haklar bildirisi ve Avrupa İnsan hakları sözleşmesi gibi belgeler bunlardan en önemlileridir.

Basının bu denetim görevini hakkıyla yerine getirmesi için geniş bir ifade özgürlüğüne gerek vardır. Modern, çağdaş hukuk bu konuda basına geniş bir özgürlük alanı sağlamıştır. Örneğin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi aldığı birçok kararda buna dikkat çekmiş ve özellikle eleştiri konusu iktidarın politikaları ile ilgiliyse özgürlük alanının çok daha geniş tutulması gerektiğini hüküm altına almıştır. Diğer yandan AİHM, nefret söylemini ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirmemekte ve koruma sağlamamaktadır². Bu çalışmanın dikkat çektiği üzere Sözcü gazetesinde seçilen haberlerin iktidar eleştirisi ile bir ilgisi yoktur, direkt Suriyeli göçmenlere yönelik nefret söylemidir. Bu ayırım noktası önemlidir. Kuşkusuz iktidarı halk adına denetleyen bir güç olarak basın, AK Parti'nin Suriyeli göçmenlere yönelik politikalarını pek çok yönden eleştirebilir, farklı öneriler sunabilir. Bu eleştirilerin doğru olup olmadığından bağımsız olarak bu ifade özgürlüğü açısından bir basın organının en tabii hakkıdır. Diğer yandan Türkiye Gazeteciler Cemiyeti "Türkiye Gazetecileri Hak ve Sorumluluk Bildirgesinde" ifade özgürlüğünün AİHM içtihatlarına uygun olarak "devleti şoke edici, rahatsız edici, incitici" olabileceğini vurgulamıştır. Ancak nef-

² AİHM'in bu konuda erken sayılabilecek içtihatlarından bir tanesi Castells/İspanya davasıdır. Adı geçen davada mahkeme iktidara yönelik eleştiri sınırının çok geniş olduğuna hükmetmiştir. Yine Sürek/Türkiye davası, Karataş/Türkiye davası da bu konuda onlarca örnek davadan sadece bir kaçıdır. Norwood/Birleşik Krallık davası, Glimmerveen ve Hagenbeek/Hollanda gibi davalar ise nefret söyleminin ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilmemesi gerektiğini vurgulayan davalardır.

ret söylemi başlığı altında gazetecinin “ırkçı, yabancı düşmanlığı, antisemitizm ve hoşgörüsüzlüğe dayalı diğer nefret biçimlerini yayan, teşvik eden ya da haklı gösteren her türlü biçimin karşısında olmalıdır” demiştir (Türkiye Gazeteciler Cemiyeti,2022).

3. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı nefret söyleminin medyada inşa sürecine ışık tutmaktır. Çağın en büyük sorunlarından biri olan nefret söyleminin üretilip yaygınlaşmasında en büyük araç medyadır. Nefret söyleminin özellikle kriz dönemlerinde daha çok servis edildiği gerçeğinden hareketle Türkiye’de ekonomik göstergelerin bozulmasının toplumda iyice hissedildiği bir dönemde (Euronews, 2021) Sözcü gazetesinin Suriyeli göçmenlerle ilgili ekonomi içerikli haberleri esas alınmıştır. Girgin’in ifade ettiği gibi gazeteciler haber üreten, haber üretme süreçlerinde payı bulunan kişilerdir (Girgin, 2003, s.76). Hiçbir haber o haberi üreten kişinin bakış açısından, fikirlerinden, habere yaklaşımdan bağımsız değildir. Diğer taraftan Van Dijk, haberi bir türden ziyade onu toplumda var olan egemen söylemin bir unsuru olarak değerlendirmektedir. Ona göre, haber egemen söylemden bağımsız olmadığı gibi toplumdaki tahakküm ilişkilerden de bağımsız olarak ele alınamaz (Dijk,2015,,akt; Karaduman, 2017, s.40). Fower’in de (1991, s.1) belirttiği gibi haberler dünyanın dil içerisindeki temsili olup, değerler silsilesini empoze ederler. Bir haberi ya da olayı her zaman farklı ifade etmek mümkündür. Bu bağlamda söylemi belirleyen esas faktörler ise haberi hazırlayan kişinin ideolojisi, yaşam biçimi, ileti aracının ideolojik yapısı ve hedef kitlesinin beklentisidir. Bu sebeple gazete haberleri tarafsız değil, yapanın fikirlerinin, inançlarının ve değerler silsilesinin bir tezahürüdür. Bu bağlamda bu çalışmanın amacı ekonomik kriz dönemlerinde nefret söyleminin ekonomik kaygılar üzerinden medyada nasıl üretildiğini ortaya koymaktır.

4. Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışma nitel bir araştırma yaklaşımı olan söylem analizi yöntemi ile hazırlanmıştır. Farklı uygulama biçimleri içinden Van Dijk’in eleştirel söylem analizi yöntemi seçilmiştir. Dijk’e göre (2001, s.325-326) eleştirel söylem analizi, toplumsal sorunlara yönelen, iktidar ilişkilerinin söylemsel özelliğini ortaya çıkaran, söylemi tarihsel ve ideolojik bir mekanizma olarak gören, toplum ve metin arasındaki bağlantıyı yorumlayıcı bir eksende açıklamaya çalışan, güç ve söylem arasındaki ilişkiye odaklanan bir analiz yöntemidir. Van Dijk, “News as a discouse” başlıklı çalışmasında haber metinlerini kamusal söylemin bir parçası olarak değerlendirmekte disiplinler arası bir yaklaşımla incelemektedir. Ona göre, haber analizi yapılırken metinle sınırlı kalınmamalı hem haberin üretim süreçlerine hem de okur tarafından nasıl anlaşılabilirliği de analiz sürecine dâhil edilmelidir (Dijk, 1988; Dijk, 2007, s.174). Ona göre, haber metinleri gerçeğin ifadesinden ziyade, bazı grupların norm ve değerlerinin yeniden üretilmesidir (Dijk, 2009, s.320-340).

Dijk’in eleştirel söylem analizi belirli aşamalardan oluşmaktadır. Haber analizlerini makro ve mikro olarak ayıran Dijk, makro yapıyı tematik ve şematik olarak iki ayrı kategoride ele alır (Dijk 1999, akt; Özer, 2012, s.247-248). Tematik yapı olarak haberin başlığı, haberin girişi ve haberde kullanılan fotoğraflara odaklanır. Haberde bazı bilgilerin gizlenmesi, yer ve zamana yer verilmemesi enformasyon eksiltimi, bir türü ya da grubu aynıymış gibi gösterme genelleştirme, bu tür veya grubun eylemlerini genelleştirme ise kurgulama olarak değerlendirilir. Şematik kategoride haberin ana olayı ve sunuş biçimi, ardalın ve bağlam bilgisi ve haberin kaynaklarını inceler. Mikro yapıya yönelik ise, sentaktik analiz, sözcük seçimleri, haberin retorik ve yerel tutarlılık gibi alanlarda haber analize tabi tutulur (Dijk, 1988, s.30-45). Haber başlığında kullanılan sözcükler haber ile ilgili ana fikri vereceğinden çok önemlidir. Haber giriş kısmı okuyucunun dikkatini çekmeye çalışan, habere dair bir çerçeve çizen bir bölümdür. Haberde kullanılan fotoğraf haberin bir parçası olup, görsel olarak haberdeki olay, olgu ve analizlerin güçlendirilmesi için konur. Haber şematik yapısında ana olay ve sunuş biçiminde metnin ne şekilde verildiği, ardalın ve bağlam bilgisinde metinde gizli ya da açık olarak bir ardalın veya bağlama referanslar verilip verilmediğine bakılır. Eleştirel söylem analizi bir bakıma bağlama yönelik bir analiz biçimidir. Buna göre dil tarihsel ve toplumsal yapısından arındırılmış bir şekilde değerlendirilemez. Bu nedenle ifadeyi bağlamıyla beraber ele almak varsa tarihsel ve toplumsal olarak neye karşılık geldiğine odaklanmak gerekir (Karaduman, 2017, s.38). Metinde seçilen sözcükler ve metnin haber kaynakları ile desteklenip desteklenmediği de metnin eleştirel söylem analizinde önemli veriler sunar. Eleştirel söylem analizi her sözcük seçiminin aynı zamanda bir tercih olduğunu her haberin aynı zamanda bir inşa sürecinden geçtiğini var sayan bir metin okuma biçimidir.

4.1. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Çalışmada olasılıksız örneklem türlerinden biri olan amaçlı örneklem kullanılmıştır. Yargısal örneklem de denen bu örneklem çeşidinde araştırmacı amacına uyan örnekleri seçer. Çalışmanın amacı ekonomik kriz dönemlerinde ekonomi üzerinden medyada nefret söyleminin nasıl inşa edildiğine odaklanmak olduğu için amaçlı örneklem türü çalışmanın amacını karşılamaktadır. Çalışmanın evrenini Sözcü gazetesinde Suriyeli göçmenler üzerinden yapılan ekonomi içerikli haberler olmuştur. Olasılıksız örneklem türü olan amaçlı örneklemde araştırmacının genelleme kaygısı yoktur (Özen&Gül,s.414). Bu nedenle, Sözcü gazetesinin web sayfasında bulunan arama motoruna “Suriyeli” ve “ekonomi” anahtar kelimeleri ile giriş yapılmış ve çıkan haberler çalışmanın analiz verisini oluşturmuştur. Bu bağlamda, Sözcü Gazetesinin Ekonomik göstergelerin kötüye gittiği 2021 yılının Ocak ayından itibaren Suriyeliler üzerinden ekonomiyi açıklama yoluna giden haberler seçilmiştir. Yılmaz’ın da (2013, s.47) vurguladığı gibi Türkiye’de ve dünyada ekonomik nedenlerle üretilmiş nefret söylemleri sıklıkla görülebilmektedir. Farklı etnik gruplar veya göçmenler toplumda korku, kaygı kaynağı olarak konumlandırılmakta ve “düşman” olarak mimlenmektedir. Burada yaratılan “biz” ve “onlar” denklemi bir taraftan grup içi motivasyonu beslerken diğer taraftan hedef grubu sorunun kaynağı olarak göstermekte nefreti, öfkeyi hedef gruba yönlendirmektedir. Bu durum aynı zamanda sorunun kaynağını doğru biçimde tartışılmasını önleyen bir işlev de görmektedir. Eleştirel haber veya metin araştırmaları için medya metinlerinde güç ve iktidar bağlamında söylemin nasıl inşa edildiği önemli bir sorunsaldır. Sözcü gazetesi bu nedenle seçilmiştir. Çünkü Sözcü gazetesi ulusalcı/Kemalist bir çizgide yayın yapan, kendisine “Cumhuriyetin değerlerini koruma” görevi yükleyen ve bu “görevini” yaparken de egemen bir dil kullanan bir gazetedir.

4.2. Araştırmanın Önemi ve Sınırlılıkları

Nefret söyleminin ekonomik, siyasal, sosyal kriz zamanlarında medyada yeniden üretime sokulduğu göz önüne alındığında, araştırma kriz dönemlerinde göçmenlere dönük nefret söyleminin medyada nasıl inşa edildiğine odaklanmaktadır. Bu bağlamda ekonomik sorunların baş gösterdiği bir zaman diliminde göçmenlere yönelik medyada nefret söyleminin nasıl dolaşıma sokulduğunu göstermesi araştırmanın hem önemini hem de sınırlılıklarını belirlemiştir. 2021 yılının başlarından itibaren Türkiye’de yüksek enflasyon ve döviz kurlarında meydana gelen ani artışlarla beraber ekonomik göstergeler kötüye gitmeye başlamıştır. Bu nedenle 2021 yılında Suriyeli mültecileri konu alan ekonomi ile ilgili haberler çalışmanın analiz verilerini oluşturmuştur. Çalışmanın özellikle ekonomik kriz zamanlarında nefret söyleminin hedef grup üzerinden nasıl işlendiğini göstermesi bakımından literatüre katkı sunacağı düşünülmektedir. Çalışmanın amacına uygun olarak Suriyeli göçmenlerle ilgili adı geçen gazetenin bütün haberleri incelenmemiş, bu haberler içerisinde sadece Suriyeli göçmenleri açık veya örtük olarak ekonominin sorumlusu olarak hedef gösterdiği haberler seçilmiştir.

4.3. Sözcü Gazetesinden Seçilmiş Örnek Haberlerin Analizi

Çalışmaya konu olan Sözcü Gazetesi İstanbul merkezli yayın yapan, günlük olarak çıkan bir yayın organıdır. Kemalist, ulusalcı bir çizgide yayın yapan gazete kendisini ‘cumhuriyetin değerlerini korumakla’ görevli görmektedir. Aynı zamanda sol bir jargon kullanan gazete, temel çelişkinin odağına sermaye/emek değil de emperyalist güçler/milli güçler koymaktadır. Sık sık Kemalizm, emperyalizm, küresel komplo gibi kavramlara başvuran gazete AK Parti karşıtlığı üzerinden bir okuyucu kitlesine hitap etmektedir (Yılmaz, 2013, s.47). 160 bine yakın hatırı sayılır bir tiraja sahiptir (Medya Ajans, 2022).

4.3.1. Haber Analizleri

Haber analizleri Dijk’in söylem analizi yöntemi ile yapılacaktır. Dijk’in Söylem analizi temel olarak iki başlık altında yapılır; makro yapı ve mikro yapı. Makro yapı tematik ve şematik olarak incelenir. Tematik yapıda genel anlamda konu incelenir ve konu anlatımında enformasyon eksiltimi, genelleştirme ve kurgulama gibi olgulara bakılır. Kullanılan görsellerde bu bağlamda değerlendirilir. Şematik yapıda ise arka plan bilgisi, bağlamsal bilgi, olayın gerçekleştiği tarihler incelenir. Arka plan bilgisi olayın toplumsal ve politik yönüne ışık tutarken bağlamsal bilgi ise söylemin hangi olay üzerine açığa çıktığı ile ilgilenir. Mikro yapı ise metnin cümle yapısı; aktiflik, pasiflik durumu, cümlelerin birbirleri ile olan uyumu ve cümle içerisindeki nedensellik bağına odaklanır. Ayrıca mikro başlık altında incelenen haberin retorik, metnin ikna ediciliği ve inandırıcılığı nasıl ve hangi araçlarla yaptığını çözümlemeye çalışır (Özer,2012,s.83-85). Aşağıda haber analizleri yapılırken bu yöntem izlenecek fakat ayrı ayrı alt başlıklar açmak yerine metin içerisinde değinilecektir.

1. Başak Kaya imzalı, 02 Ağustos 2021 tarihli haber: “Suriyeliler Sanayide Değil Para Kuyruğundalar”.

Haberin başlığı nefret söyleminde sıkça başvurulan abartma/çarpıtma/yüklemenin tipik bir örneğini oluşturmaktadır. Abartılı bir şekilde ve gerçeği çarpıtılarak Suriyelilerin çalışmadan para kazandığı izlenimi verilmiştir. Giriş cümlesi “AKP’li yöneticilerin Suriyeli göçmenlerle ilgili ‘onlar olmazsa sanayi ekonomi çöker’ açıklamalarına CHP’den yanıt geldi” şeklindedir. Giriş cümlesinde ilk dikkati çeken AK Parti tabiri yerine “AKP’li” ifadesinin kullanılmasıdır. Bu gazetenin AK Parti karşıtı duruşunu göstermektedir. Ayrıca AK Parti’nin açıklamaları ve “CHP’den yanıt geldi” belirlemesi başlıkla beraber okunduğunda CHP’nin argümanlarının daha güçlü olduğu izlenimi verilmiştir. Haberde bir kamu bankasının bankamatikleri önünde sıraya girmiş insanların fotoğrafı kullanılmıştır. Fotoğraf kurgusunda sıraya giren insanların başörtülü kadınlardan oluşması bir yandan Suriyeli imajını güçlendirirken diğer yandan gazetenin hedef kitlesine bir mesajı şeklinde okunmalıdır; paranızı bu insanlar alıyor! Ana olayın anlatılmasında CHP Gaziantep Milletvekili Bayram Yılmazkaya’nın ifadelerine başvurulmuştur. Haber tamamıyla incelendiğinde anlaşılıyor ki haber, adı geçen milletvekilinin ifadelerinden oluşturulmuştur ancak başlık gazetenin tercihidir. Milletvekili başlıkta geçen ifadeleri kullanmamıştır. Milletvekili “40-50 yıllık sanayi ve ticaret geçmişine sahip olan Gaziantep, çalışkan ve onurlu bir kenttir. Gaziantep Suriyelilerden önce de vardı sonra da var olacak” diyerek örtük bir şekilde Suriyelileri kentin varlığına bir tehdit olarak yorumlamıştır. “Mülteci Oyunu” ara başlığı altında iktidarın Suriyelilerle ilgili politikalarını eleştirmiş, Suriyeliler yüzünden kayıt dışılığın arttığını vurgulamış ve AK Parti, Avrupa Birliğinden gelen fonlar pahasına Türkiye’yi mülteciler için tampon ülke konumuna düşürdüğü vurgulanmıştır. Kuşkusuz bir muhalif siyasi parti milletvekilinin iktidarın politikalarını eleştirmesi sağlıklı ve işler bir demokrasi açısından elzemdir. Söz konusu iktidar eleştirisi olduğunda ifade özgürlüğü alanı çok daha geniş tutulmalıdır. Ancak gazetenin haberi inşa ediliş biçiminde amacın Suriyelileri hedef göstermek olduğu anlaşılmaktadır. Öncelikle ana başlık ve kullanılan fotoğrafta halka verilen mesaj ‘Suriyelilerin hiç bir şey yapmadan sizin olan paraları aldığı’ şeklindedir. İkinci olarak eğer milletvekilinin söylediklerine bakılırsa, yani “Suriyeliler kayıt dışılığı arttırıyorsa” o zaman kullanılan başlık ve fotoğraf söylemle çelişmektedir. Sanayide kayıt dışı olarak çalışan Suriyelilerin fotoğrafı haberi tamamlamak açısından çok daha doğru olabilirdi. Son olarak, haberde kullanılan “Suriyeliler sanayi kuyruğunda değil para kuyruğundalar” ana başlığı ile gerçek çarpıtılmakta, “mülteci oyunu” alt başlığı oyunun küresel olduğu ve halkın tedirginliği arttırılmaya çalışılmaktadır. Haberin son bölümde Avrupa Birliğinden Suriyeliler için gönderilen fonlara değinilmiş ve buna göre sosyal uyum yardımı kapsamında her Suriyeliye ayda 155 Türk Lirası yardım yaptığı belirtilmiştir. Haberde ayrıca Suriyelilerin bu para dışında Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı ve bazı belediyeler tarafından da desteklendiği belirtilip haber sonlandırılmıştır. Haberin başlığı, girişi ve kullanılan fotoğrafa bakıldığında okuyucuya resmedilen Suriyelilerin bedavadan yaşadığı, bankalardan sürekli para alan kişiler olduğu, rahat bir hayat yaşadıkları gerçeğidir. Burada tematik analiz kapsamında “Suriyeliler” denilerek genelleme yapılmış, banka kuyruğunda bekleyen Suriyeliler fotoğrafıyla kurgulama yoluna gidilmiştir. Ardalan “Suriyeliler bunu yaparken sizin olanı almaktadırlar” şeklindedir. Ancak haberin sonunda verilen Suriyelilerin aldığı düşük miktar ücretten, aslında gazetenin iddia ettiği konforu sağlamadığı anlaşılmaktadır. Üstelik verilen para Avrupa Birliği tarafından fonlanmaktadır. Fakat son aşamaya gelinceye kadar gazete haberi öyle bir kurgulamıştır ki okuyucuyu bu çelişkiyi idrak edemeyeceği kıvama getirilmiştir. Burada verilen miktar ve AB tarafından fonlanma meselesi gazetenin haberde vermek istediği “Suriyeli imajı” ve “parası elinden alınan mağdur Türk halkı” mesajına terstir. Gazetenin böyle bir çelişkiye düşmesinin sebebi “mülteci sorunu” başlığı altındaki “küresel oyun” teorisini güçlendirmektedir.

2. Ahmet Kaya imzalı, 5 Ağustos 2021 tarihli haber “Her 10 Suriyeli Mülteci 6 Türkü İşsiz Bıraktı”.

Haberin başlığı doğrudan Türkiye’deki işsizliğin sebebi olarak Suriyeli göçmenler gösterilmektedir. Haberin birinci cümlesi şu şekildedir: “Suriyeli Mültecilerin yoğun olarak yaşadığı bölgelerde işsizliğin arttığı, enflasyonun yükseldiği tespit edildi. Verilere göre her 10 Suriyeli mülteci 6 vasıfsız Türkü işsiz bıraktı”. Giriş cümlesinde haberin güvenilirliğini arttırmak için “verilere göre” tabirini kullanmıştır. Verilerin nasıl elde edildiği ile ilgili bir bilginin olmaması enformasyon eksiltimi izlenimi vermektedir. Ana olayda Gaziantep’te yapılan her 1000 dolarlık ihracatın 43 dolarının Suriyeli şirketlerin gerçekleştirdiği belirtilmiştir. Bu verinin devamında Suriyelilerin yoğun yaşadığı Gaziantep, Adıyaman ve Kilis gibi kentlerde işsizlik ve enflasyon oranlarının daha yüksek olduğu rakamlarla verilmiş, Gaziantep’te Suriyelilerin Türklerden 8 kat daha kamu hastanelerine başvurduğu belirtilerek Suriyelilerin ihracatı kriminalize edilmeye çalışılmıştır. Haberde “Uluslararası Göç Araştırma Merkezi ve İpekyolu Kalkınma Ajansının ve bu yolla yapılan çeşitli araştırmaların verilerine dayanılarak yapılan araştırmada” diye bir ibare kullanılarak verilerin güvenilir olduğu izlenimi yaratılmış ama bu araştırmanın hangi araştırma olduğu, kim tarafından yapıldığı ya da künyesi verilmemiştir. Haberde “hastaneler yoğunlaştı”, “büyümeye katkı yaptı” ve “enf-

lasyonu yükseltiyor” ara başlıkları kullanılırken sadece “büyümeye katkı yaptı” başlığı altında Suriyeliler olumlu bir cümlede kendilerine yer bulmuştur. Haber, Suriyeli göçmenleri hastaneleri 8 kat daha fazla kullananlar ve enflasyonun yükselmesinin başlıca sebebi olarak konumlandırmıştır. Metnin retorğinde sık sık rakamlara başvurulmuş, böylelikle “ikna edicilik” sağlanmaya çalışılmıştır. Diğer yandan ulaştığı sonuçları “çeşitli araştırmaların verilerine dayanılarak yapılan araştırma” ifadesi ile güçlendirmeye çalışmışsa da araştırmanın künyesinin bu şekilde tanımlanması dikkatli incelendiğinde ortada bir araştırmanın olmadığı izlenimi vermektedir. Çünkü bu tanımlama son derece muğlak, ne olduğu belli olmayan bir tanımlamadır. Gazete burada okuyucunun dikkatsizliğine güvenmektedir.

3. Saygı Öztürk imzalı, 9 Eylül 2021 tarihli haber “Suriyelilere Yapılan Yardım Türk Vatandaşlarına Yapılmıyor”.

Makro yapı olarak tematik analizi ile ilgili haberin başlığında Suriyeliler ve Türk vatandaşı ayrımı üzerinden Suriyeliler ve Türk vatandaşları karşıt olarak konumlandırılmış, devletin Suriyelilere yardım yaptığı ama Türk vatandaşlarına yapmadığı vurgulanmıştır. Haberin giriş cümlesi “Ankara’nın Altındağ ilçesinde Suriyeli Y.A’nın Emirhan Yalçın’ı öldürmesi ardından mahallede gerginlik yaşanmıştı. Suriyelilerin aynı yerlerde toplanma sıklıklarının uzun süreden beri yaşanmasına rağmen devlet ilk defa bu konuda kararlar aldı” şeklindedir. Haberin girişinden de anlaşılıyor ki içerik adli bir olaydır. Girişte Suriyelilerin bir yerde toplanması kriminalize edilmiş ama neden sorusuna cevap verilmemiştir. Çocuk, kadın ve gençlerden oluşan bir grubun kimisi otururken, kimisi ayakta, kimisi çekirdek çitlerken çekilmiş bir fotoğrafı kullanılmıştır. Fotoğraf ilk bakışta amaçsız bir araya gelme havası verirken daha dikkatli bakıldığında tedirgin bir bekleyiş yüzlerine yansımıştır. Bu durum mahallede meydana gelen ve ölümle sonuçlanan bir kavga sonrası durumu anlatması bakımından haberi tamamlamıştır. Ana olayda Ankara’nın bazı mahallelerinde Suriyelilerin nüfusunu azaltmak kararı alındığı belirtilmiş, gazete bu kararı gettolaşmayı önleyeceği şeklinde yorumlamıştır. Buna göre Suriyeliler kayıtlı oldukları illere gönderilecektir. İl değişikliği yapmak isteyen Suriyelilere 2 bin lira yol yardımı yapılacağı belirtilen haberde aynı yardımın Türk vatandaşlarına yapılmayacağı vurgulanmıştır. “Suriyelilere yapılan desteğin, evleri yıkılacak olan Türk vatandaşlarından esirgenmesi çalışmaları yürüten görevlileri de üzdü. Metruk bir evde oturan hamile bir kadına sahada görev yapan kamu görevlileri kendi aralarında para toplayarak oturacağı bir ev kiraladı” şeklindeki ifadeler haberin amacını ortaya koymaktadır. Öncelikle Ankara’nın bir mahallesinde meydana gelen bir olayın büyümesi sonucu mesele toplumsal bir olaya dönüşmüştür. Devlet de mahalleden ayrılmak isteyen Suriyelilere yol yardımı kararı almıştır. Tersten bir okumaya tabi tutarsak acaba gazete Türk vatandaşlarının mı mahalleyi terk etmesini daha uygun görmektedir? Gazetenin böyle bir şeyi düşünmeyeceğine göre “aynı durumda” olan Türk vatandaşlarına yardım yapılmadığı saptamasını nasıl okumak gerekir? Gazete haberi kurgularken gerçeğin üstünü örtmekte ve yanlış kıyaslamalarla Suriyelileri yaşanan vahim bir olay üzerinden hedef göstermektedir. Bu hedef göstermede iktidar suç ortağı olarak konumlandırılmaktadır. Diğer taraftan bir hamile mahalle sakininin metruk bir evde yaşadığı ve devletten destek görmediği belirtilmiştir. Kadının hamileliğine vurgu yapılması okuyucunun gözünde Suriyelileri “onun hakkını alan” konumuna düşürme çabası olarak yorumlanabilir. Ayrıca saha görevlilerinin aralarında kadına para topladığının vurgulanması ile devletin zafiyetinin halk tarafından kapatıldığını, devletin vatandaşına sahip çıkmadığını, Suriyelilerin ise her türlü ihtiyaçlarının karşılandığını izlenimi yaratılmaktadır. Bu enformasyon eksiltmenin tipik bir örneğidir. Elbette ki devletin sosyal bir devlet olması sebebiyle vatandaşlarının ihtiyacını karşılaması gerekir. En ufak bir eksikliğin de basın tarafından dile getirilmesi, iktidar erkini kamuoyu adına sert bir biçimde eleştirmesi, uyarması basının görevidir. Fakat burada haberin kurgulanış biçimi amacın ekonomik zorluklar üzerinden Suriyelileri hedef göstermek, toplum nezdinde “hakkınızı alan” topluluk olarak konumlandırmak olduğu anlaşılmaktadır. Kaldı ki yapılan yardım metruk evlerde oturan Suriyeliler için yapılmamıştır. O halde, gazete Türk vatandaşı hamile kadın için yapılmadı şeklinde bir kıyaslamaya neden gitmiştir? Haberde kullanılan “hamile kadın”, “sahada çalışan kamu görevlileri” gibi sözcükler halkın duygularını harekete geçirme çabası olarak değerlendirilmelidir. Haber kendi içinde çelişkiler barındıran, Suriyelileri Türk vatandaşı ile kıyaslayan, ekonomik anlamda Suriyelileri avantajlı gösteren gerçekten kopuk, abartma/yükleme/çarpıtmanın tipik bir örneğidir. Yapılanın Türk vatandaşları için yapılabilirliğini tartışmadan enformasyon eksiltme yoluna gitmiştir. Çünkü bulunduğu mekânı terk etmek zorunda kalmak bir üstünlük göstergesi değildir. Ayrıca haberde Suriyeliler ifadesinin kullanılması genelleştirmeye örnektir. Esasen olaya konu haberde Ankara’nın bir ilçesinde Suriyeli göçmenlerle Türk vatandaşları arasında meydana gelen adli bir olay olduğu halde gazete “bütün Suriyeliler ve karşısında Türkler” olarak haberi kurgulamıştır. Haberin retorği “hamile kadın”, “hamile kadın için para toplayan kamu görevlileri” şeklinde ifadelerle duygulara hitap edilmeye çalışılmıştır.

4. Müslüm Evcî imzalı, 27 Aralık 2021 tarihli haber: “AKP’nin kalesinde acı tablo! Yerli kapatıyor, Suriyeli açıyor” .

Haberin giriş cümlesinden Kayseri Kredi ve Kefalet Kooperatifi Başkanı Mustafa Alan’ın bir TV programındaki açıklamalarının haberleştirildiği anlaşılıyor. Giriş cümlesinde Alan’ın söylemlerinin bağlamında koparıldığı görülüyor. Alan’ın 2021 yılında 1238 esnafın işyerini kapattığını 1200 Suriyeli sığınmacının iş yeri açtığı şeklindeki ifadelerinde seçici davranılmış, işyeri açan Türk vatandaşların sayısı gizlenmiştir. Bu makro yapıda tematik analiz olarak enformasyon eksiltimi olarak değerlendirilmelidir. “Kayseri’de iş yerini kapatan esnafın sayısından daha fazla işyeri açan Suriyeli var” cümlesi Alan’ın dilinden tırnak içerine alınarak verilmiştir. Bununla Alan’ın böyle bir kıyaslama yaptığı izlenimi verilmiştir. Bu durum metnin retoriğini oluştururken başkasından aktarma şeklinde yapıp inandırıcılığını arttırmaya örnek olarak gösterilebilir. Üstelik Gazete bunu yaparken görüşüne başvurduğu kişinin söylemediği bir şeyi söylemiş gibi göstermiştir. Başkan kentte 4203 yeni işyerinin açıldığını, kapanan iş yeri sayısının 1238 olduğunu, Suriyeli esnafın açtığı işyeri sayısının 1200 civarı olduğunu dile getirmiştir. Başkan’ın açılan işyeri sayısı için “böbürlenmeye gerek yok” derken bunların açılan krediler sayesinde olduğuna vurgu yapmıştır. Kaldı ki Olay Türk TV’de (Olay Türk TV,30 Dakika Programı) başkanın beyanları incelendiğinde 40 dakikalık konuşmasında tek bir yerde Suriyeliler ifadesi kullanılmaktadır. Bağlamı içerisinde değerlendirildiğinde başkan bunu olumlu bir durum olarak değerlendirmektedir. Başkan yeni açılan işyeri rakamlarını açıklarken “Bu arada 1200 Suriyeli esnaf, sanatkârlar da sicile kayıt yaptırmışlar” şeklinde bir ifade kullanılmaktadır. Gazetenin haberin güvenilirliğini arttırmak için başkanın dilinden “Suriyeliler açıyor, Türkler kapatıyor” şeklinde başlık atmıştır. Oysa başkan böyle bir ifade kullanmadığı gibi böyle bir kıyas yoluna da gitmemiştir. Bu rakamların nasıl yorumlanacağı elbette ki gazetenin/gazetecinin işi ve hakkıdır. Ancak sorun haberinin güvenilirliğini arttırmak için bağlamından koparılan ifadelerin sanki başkan söylemiş gibi kurgulanmasıdır. Haberin bu şekilde organize edilmesi bir tercihtir ve bu tercih Suriyelileri yine “Türk vatandaşlarının hakkının elinden alan” bir durumda konumlandırmaktadır. Haberde çizilen tabloda Suriyeliler işyeri açan mutlu topluluk, Türk vatandaşları ise işyerini kapatan mağdur kesim olarak sunulmuştur. Alt anlatımda Türklerin işyerlerini kapatmasının sorumlusu Suriyelilerdir. Haberde kullanılan fotoğraf kurguyu tamamlar niteliktedir. Haberde boş bir restoran veya kafe bahçesi izlenimi veren bir mekânın fotoğrafı kullanılmıştır. Fotoğrafta sararmış ağaç yaprakları boş masa ve sandalyelerin üzerine dökülmüştür. Mekânın boş oluşu sonbahar mevsiminin hüznü şeklinde resmedilmiştir ve elbette gazeteye göre, bu hüznün sorumlusu Suriyelilerdir.

5. Erdoğan Süzer İmzalı, 15 Mart 2022 tarihli haber : “Hatay adım adım Suriye’ye Gidiyor!”

Haberin analizi: Haberde başlıkla ilgili ilk göze çarpan tarihsel bir endişeyi provoke etme çabasıdır. Bu, Van Dijk’in şematik yapı alt başlığı içinde “olayın toplumsal ve politik yönünü açıklar” olarak tanımladığı arka plan bilgisine uyar niteliktedir. Bilindiği gibi Hatay tarihsel olarak bir dizi ihtilaf sonucu en son Türkiye topraklarına katılan bir şehirdir. Girişte “Ulu Önder Atatürk’ün 83 yıl önce büyük mücadeleyle Türkiye topraklarına katılan Hatay elden gidiyor” cümlesinin devamında Hatay Büyükşehir Belediye Başkanı’nın ağzından Hatay’daki Suriyeli nüfus artışının kentin geleceğini tehlikeye attığı iddia edilmektedir. Haberde Hatay kentinin yatay bir fotoğrafı verilerek kentin güzelliği verilmiştir. Fotoğraf, Türklere kaybetmesi muhtemel güzelliği hatırlatması bakımından ana başlıkla uyumludur.

Haberin şematik yapılanmasında ana olay olarak Suriyelilerin nüfuslarındaki artış haberleştirilmiştir. Mikro yapıda, haber retoriği rakamlarla desteklenerek güvenilirliği arttırılmaya çalışılmıştır. Yeni doğan her 4 çocuktan üçünün Suriyeli olduğu belirtilmiştir. Ardalan ve bağlama bakıldığında, “böyle giderse Hatay’ın çok kısa sürede elden gideceği söylenerek Türkiye ile Suriye arasındaki tarihsel Suriye meselesi Suriyeliler üzerinden bir tehdit, korku aracı olarak kullanılmıştır. Haberde geçen rakamlar, analizler Hatay Büyükşehir Belediye Başkanı dilinden aktarılmıştır. Medyada nefret mesajlarının inşasında oluşturulan hikâyede saygın kaynaklara, referanslara başvurma tipik bir modeldir. Haberın devamında yine Belediye başkanın dilinden savaş ortamından dolayı psikolojisi bozulan Suriyeli kadınların hamileliklerinin 11 ay sürdüğü, 6 yılda 6 çocuk yapanların olduğu, 3-4 kadınla evli olan kadınların olduğu ve bunların hepsinden çocuk yaptığı gibi aşağılayıcı ifadeler kullanılmıştır. Kadınların 6 yılda 6 çocuk doğurması nüfus artışına etkisi olabilir ancak hamileliğin 11 ay sürdüğünü belirtmesi ifadenin aşağılayıcı amaçla söylendiğine işaret etmektedir. Nihayet haberın devamında konu ekonomiye getirilmiş ve ‘zor durumda olan Türk çiftçisinin topraklarını Suriyeliler alıyor’ denilerek Hatay’ın elden gitme nedenlerine bir sebep daha bulunmuştur. Toprak satışı üzerinden yeniden tarihsel süreç ile bağlam kurularak tarihsel hafızaya atıfta bulunulmuştur. Devamında belediye başkanının Suriyeliler ile ilgili aşağılayıcı ifadeleri devam etmiştir. Başkana göre, “ Suriyeliler çok

fazla çöp üretiyorlar, aşırı su tüketiyorlar. Yeşil alanları bizden fazla kullanıyorlar, kültürel olarak aramızda 35-40 yıl var". Görüldüğü gibi ifadelerde genellemeler kullanılmış, hedef grup, sorumluluklarını yerine getirmede özenli davranmayan, geri bir topluluk olarak kodlanmıştır. Başka bir ifadeyle Suriyelilerin doğal kimlik ögesi nefret, aşışılama unsuru olarak kullanılmıştır. Nefretin simgeleştirme şeklinde kullanıma iyi bir örnektir. Haberde genelde Belediye Başkanının söyledikleri üzerinden yapılandırılmış olmasına karşın haberin girişinde gazete, Atatürk'ün Hatay'ı zorlu mücadeleler sonucu vatana kattığını hatırlatması, başkanın tespitlerine katıldığını göstermektedir. Ayrıca ara başlıklarda tercih ettiği "zenginleşip toprak alıyorlar", "Hatay elden gitmesin" gibi cümleler ile sürekli tarihsel hafızaya göndermede bulunulmuştur. Böylece gazete Suriyelileri, sadece mülteci olarak değil aynı zamanda vatan toprağına göz diken topluluk olarak kodlamıştır.

SONUÇ

Eleştirel söylem çözümlemesi eşitsizliğin yeniden üretilmesinin nasıl yapıldığının peşine düşer, haberlerde seçilen her sözcüğün, sözcüklerin dizilişinin, tercih edilen fillerin, kullanılan fotoğrafların bunların hangi bağlamda kullanıldığına odaklanır. Eleştirel söylem analizi aynı zamanda bütün bu tercihlerin sosyolojik, tarihsel ve politik bağlamlarını dikkate alır. Bu yönüyle eleştirel söylem analizi nefret söyleminin medyada nasıl inşa edildiğine dair güzel veriler sunabilen bir yöntemdir.

Nefret söylemi, ekonomik, sosyal, siyasal kriz dönemlerinde medyada daha çok üretilen ve yaygınlaştırılan ötekileştirici bir söylem biçimidir. Toplumdaki azınlıkları, farklılıkları, din, dil, inanç, ideoloji, cinsiyet, cinsel yönelim gibi birçok alanda hedef alır. Nefret söylemi egemen ideolojiden, egemen değerlerden, egemen ahlaktan beslenir. Nefret söylemi, "biz/onlar" ayrımı üzerinden egemen söylemin yeniden üretilmesine neden olurken, "ötekilerin" toplumdaki tecrit edilmesine, sindirilmesine, görünmez kılınmasına çalışır.

Kriz dönemleri nefret söyleminin medyada işlenmesi ve tırmandırılması için fırsatlar sunmaktadır. Böyle dönemlerde bütün kötülüklerin, olumsuzlukların sorumlusu olarak toplumdaki kolay hedef olarak görünen madunlar seçilebilmektedir. Bu araştırmada incelenen dönemde, 2021 yılından itibaren Türkiye'de artan enflasyonun ve döviz kurlarının yukarı doğru hareketlenmesinin faturasının Sözcü Gazetesi tarafından Suriyeli göçmenlere kesildiği görülmektedir. Gazete "Hatay adım adım Suriye'ye gidiyor" başlıklı haberinde olduğu gibi Suriyeli göçmenlere karşı bir dönem Türkiye ile Suriye arasında tartışma konusu olan Hatay meselesini buna alet etmekten çekinmemiştir. Toplumsal duyarlılığı, tarihsel bağlamla tetikleme çalışmış, toplumu sürekli bir kaygı, korku halinde olmasını salık verirken Suriyeli göçmenleri "sadece ekmeğimizi elinizden alan topluluk değil aynı zamanda vatanınıza göz diken bir topluluk" olarak konumlandırmıştır.

Sözcü Gazetesinin seçilen haberlerde Suriyelilerle ilgili sık sık genellemelerde bulunduğu görülmüş, haber dilinin "biz/onlar" üzerinden şekillendiği tespit edilmiştir. Suriyeliler toplumsal hayata ayak uydurmayan, düzen bozucu, çalışmadan yaşayan bir grup olarak kodlanmıştır. Gazetede haber dilinin retorisi sürekli bir tehdit olgusu üzerinden inşa edilmiş ayrıca haber başlıkları ile ana olay arasında bir uyumsuzluk gözlenmiştir. Bu uyumsuzluk özellikle üçüncü kişilerin söylemleri haberleştirilirken başvurulan bir yöntem olarak haberin güçlendirilmesi için tercih edilmiştir. Son olarak, gazetenin söylemek istediklerini başkaları üzerinden çarpıtarak haber etiğine uymadığı görülmüştür.

KAYNAKÇA

Bauman, Z. (2017). *Sosyolojik Düşünmek*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Binark, M. (2010). *Nefret Söyleminin Yeni Medya Ortamında Dolaşıma Girmesi ve Türetilmesi, Yeni medyada nefret söylemi*. Ankara: Kalkedon Yayınları.

BM Mülteciler Yüksek Komiserliği Türkiye Temsilcisi, Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme, <https://www.multeci.org.tr/wp-content/uploads/2016/12/1951-Cenevre-Sozlesmesi-1.pdf>, (Erişim Tarihi:12.02.2022).

Bulut S. ve Yaylagül L. (2004). Türkiye’de Yazılı Basında Yargıtay ve Mafya İlişkilerine Yönelik Haberler, İletişim Dergisi, (19),119-42.

Burton, G. (2008). *Görünenden Fazlası: Medya Analizine Giriş*. İstanbul: Alan Yayıncılık.

Canyurt, D. (2018). Kazananı Olmayan Savaş, “Suriye İç Savaşı”: Neden Bitmedi, Barış Nasıl Gelebilir?, *Uluslar arası Yönetim, İktisat ve İşletme Dergisi*, 14(4).

Council of Europe, Recommendation, (1997). No. R (97) 20 of the Committee of Ministers to Member States on “Hate Speech”, 30 October 1997.

Dahl, R.A. (2001). Demokrasi ve Eleştirileri. Reyhan Sunay (Ed.), *İfade Hürriyetinin Muhtevası ve Sınırları*, içinde, Ankara: Liberal Düşünce Topluluğu.

Dirini, İ. (2010). Okur Yorumlarıyla Yeniden Üretilen Nefret Söylemi, T. Çomu (Ed.), *Yeni Medyada Nefret Söylemi* içinde, İstanbul: Kalkedon Yayınları.

Domazeti, R. (2020). Suriye’de İnsani Durum. *İnsamer Araştırma*, 130.

Euronews, (2021). Türkiye’de Milli Gelir İlk Defa 7 Yıl Üst Üste Geriledi. <https://tr.euronews.com/2021/10/25/turkiye-de-kisi-bas-na-milli-gelir-ilk-kez-7-y-l-ust-uste-azald> (Erişim Tarihi: 25.10.2021).

Evcı, M. (27 Aralık 2021). AKP’nin kalesinde acı tablo! Yerli kapatıyor, Suriyeli açıyor, Sözcü gazetesi, Erişim adresi: <https://www.sozcu.com.tr/2021/ekonomi/akpnin-kalesinde-aci-tablo-yerli-kapatiyor-suriyeli-aciyor-6852606/> (Erişim tarihi: 15.04.2022).

Fower, R. (1991). *Language In the News, Discourse and Ideology in the Press*, London: Routledge.

Foucault, M. (1987). *Söylem Düzeni*, Turan Ilgaz (çev), Hil Yayınları, İstanbul.

Gee, J. P. (2011). *An Introduction to Discourse Analysis: Theory and Method*, Third Edition, Routledge Press, New York.

Gerbner, G. (2013) Television: The new state Religion? *A Review of General Semantics*, 70(4), 462-467.

Girgin, A. (2003). *Yazılı Basında Haber ve Haber Etiği*. İstanbul: İnkılap Yayıncılık.

Gomian, D., & Harris, D. (1998). *Düşünce, İnanç, Vicdan ve İfade Özgürlüğü*, Orhan Kemal Cengiz (Çev.), İstanbul: Belge Yayınları.

Göngen, M.A. (2022). *Medya İletişim ve Örgütsel Davranış*, Aslı Yapar Gönenç, Çağla Kaya İlhan (ed.), Ankara: Nobel Yayınları.

Heinrich Böll Stiftung, (2019). Türkiye, Türkiye’de Sığınma Mevzuatı ve Politikalarına İlişkin Rapor, <https://tr.boell.org/sites/default/files/2019-12/ASYLUM%20TR-S.pdf> (Erişim Tarihi:20.01.2022).

Hrant Dink Vakfı, (2022). Medyada Nefret Söyleminin İzlenmesi. <https://hrantdink.org/tr/asulis/faaliyetler/projeler/medyada-nefret-soylemi/256-medyada-nefret-soyleminin-izlenmesi> (Erişim Tarihi: 15.02.2022).

Karaduman, S. (2017). Eleştirel Söylem Çözümlemesinin Eleştirel Haber Araştırmalarına Katkısı ve Sunduğu Perspektif, *Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 4(2), 31-46.

Kaya, B. (2 Ağustos 2021). Suriyeliler sanayide değil para kuyruğundalar, Sözcü gazetesi, Erişim adresi:<https://www.sozcu.com.tr/2021/gundem/suriyeliler-sanayide-degil-para-kuyrugundalar-6569511/> (Erişim tarihi:15.04.2022).

Kaya, A. (5 Ağustos 2021,). Her 10 Suriyeli mülteci 6 Türk’ü İşsiz Bıraktı, Sözcü gazetesi, Erişim adresi: <https://www.sozcu.com.tr/2021/ekonomi/her-10-suriyeli-multeci-6-turku-issiz-birakti-6575518/> (Erişim tarihi: 15.04.2022).

Keane, J. (1991). Medya ve Demokrasi, Haluk Şahin (Çev.), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Medya Ajans, (2022). 7-13 Mart 2022 Gazete Tiraj Raporu. <https://www.medyajans.com/gazete-tirajlari.html>, (Erişim Tarihi:24.03.2022).

Miş, N. (2011). Suriye, K. İnat, M. Ataman,F. Aydın, B. Aydın içinde Ortadoğu Yıllığı 2011 (s.257-301). Sakarya: Ormer yayınları.

Mülteciler Derneği, (2021). Türkiye’de Suriyeliler Sayısı, Kasım 2021. <https://multeciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi/?gclid=Cj> (Erişim Tarihi: 25.11.2021).

Mülteciler Derneği, (2021). Suriyeliler Devletten Maaş Alıyor mu?. <https://multeciler.org.tr/suriyeliler-devletten-para-aliyor-mu/> (Erişim Tarihi:25.11.2021).

Olay Türk TV, (2022). 30 Dakika Programı, https://www.facebook.com/watch/live/?ref=watch_permalink&v=3140836986151016, (Erişim Tarihi: 22.03.2022).

Özen, Y& Gül, A. (2010). Sosyal ve Eğitim Bilimleri Araştırmalarında Evren-Örneklem Sorunu, Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi, (0)15, 394-422.

Özer, Ö. (2012). Teun Van Dijk örneğinde Eleştirel Söylem Çözümlemeleri. Ö. Özer (Ed.), *Haberi Eleştirmek* İçinde, Konya: Literatürk.

Öztürk, S. (9 Eylül 2021). Suriyelilere yapılan yardım Türk vatandaşlarına yapılmıyor, Sözcü gazetesi, Erişim adresi: <https://www.sozcu.com.tr/2021/gundem/suriyeliye-yapilan-yardim-turk-vatandasina-yapilmiyor-6638898/> (Erişim tarihi: 15.04.2022).

Palmer, R.E. (2008). Harmenötik, İbrahim Görener (çev), Ağaç Kitapevi Yayınları, İstanbul.

Parekh, B. (2006). Hate speech: Is There a Case for Banning? *Public Policy Research*, 12(4), 213-224.

Poyraz, Y. (2012). Suriyeli Mültecilerin Geçici Korunması ve Uluslararası Mülteci Hukuku, *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 20(2), 53-69.

Sözen, E. (2017). Söylem, Belirsizlik, Mübadele Bilgi/Güç Refleksivite, Profil Kitap, İstanbul.

Sözer, E. (15 Mart 2022). Hatay adım adım Suriye’ye gidiyor, Sözcü gazetesi, Erişim adresi: <https://www.sozcu.com.tr/2022/gundem/hatay-adim-adim-suriyeye-gidiyor-7011127/> (Erişim tarihi: 15.04.2022).

Toruk, İ. ve Sine, R. (2012). Haber Söylem Üretimindeki İdeolojik Etki, Wikileaks Haberleri, Türkiye Araştırmaları Dergisi, (31), 351-378.

Türkiye Gazeteciler Cemiyeti, (2022). Türkiye Gazetecileri Hak ve Sorumluluk Bildirgesi. <https://www.tgc.org.tr/bildirgeler/t%C3%BCrkiye-gazetecilik-hak-ve-sorumluluk-bildirgesi/bildirge.html> (Erişim Tarihi: 20.03.2022).

Van Dijk T. A. (1988). *News as Discourse*. Hillsdale, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates Publishers.

Van Dijk, T. A. (2007). Bir Söylem Olarak Haberin Disiplinler Arası Çözümlenmesi, Ataber Ü. (Çev.), *Medya Metinleri Çözümlemek İçerik, Göstergebilim ve Söylem Çözümleme Yöntemleri*, içinde, Ankara: Siyasal Kitapevi.

Van Dijk, T. A. (2009). *Society and Discourse: How Social Contexts Influence Text and Talk*, Cambridge: Cambridge University Press.

Yılmaz, S. H. (2013). *Siyasal Nefret Söylemi ve Medya, Haberden Söyleme Kısa bir Yolculuk*, Konya: Literatürk.

- **Etik kurul onayı:** Etik kurul onayına ihtiyaç bulunmamaktadır.
- **Çıkar çatışması:** Çıkar çatışması bulunmamaktadır.

-
- **Ethics committee approval:** There is no need for ethics committee approval.
  - **Conflict of interest:** There is no conflict of interest.

Bu çalışma araştırma ve yayın etiğine uygun olarak gerçekleştirilmiştir.
This study was carried out in accordance with research and publication ethics.